

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. II. Licitè contrahitur Matrimonium ob procreandam prolem; item ad evitandam propriam incontinentiam; ob vitam socialem; servandum statum; acquirendum divitias, dignitatem, officium; nisi hæc ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

ambulum ad Decalogum. Alii quod ad præceptum de non occidendo, quia sicuti per hoc præceptum homo obligatur succurrere ei, qui est in extrema necessitate, ne moriatur, ita etiam est obligatus conservare genus humanum. Alii dicunt, quod reducatur ad præceptum amoris proximi, quia conservatio speciei, & ejus multiplicatio, pertinent ad bonum proximi. Istam posteriorem sententiam approbat Ledesma q. 44. de Matr. a. 3. & mihi magis placet. Ita Villalobos, & nos cum illo.

Est Itaque Matrimonium in aliquibus circumstantiis debitum, tum ex præcepto Matrimonii, tum vi alterius præcepti, v. g. ad evitandum scandalum, ad subveniendum aliis incommodis suæ Reipub. &c. ac proinde negari non potest, in eisdem circumstantiis esse licitum & conveniens, immo & laudabile ac bonum, per se loquendo, sicut & usus ejusdem, dummodo adfit prudens moderatio, rectaque intentio.

Nec tunc solum, sed etiam licet Matrimonium, & convenit, immo & laudabile ac bonum est, per se loquendo, quando non est debitum ex aliquo præcepto; sed majoris perfectionis, & meriti foret continentia, eo semper salvo, ut adfit recta intentio. Et si à me quaeritur, quæ sit recta intentio contractus Matrimonialis: Respondeo citius:

CONCLUSIO II.

Licet contrahitur Matrimonium ob procreandam prolem; item ad evitandam propriam incontinentiam; ob vitam socialem; servandum statum; acquirendum divitias, dignitatem, officium; nisi hæc immoderate appetantur. Immo fortè ob moderatam voluptatem ex usu conjugii.

Quod sanis est ad officium, ægrotis est ad remedium.

Item videtur sentire Scotus ead. dist. q. un. n. 19. Sed hic est dubium; quia ex omnibus conclusionibus istis, & ex ista solutione, non habetur, nec ratio contractus Matrimonii, nec obligationis, nec institutio divina respectu ejus, nisi propter principalem finem, scilicet procreare prolem debite educandam: hæc autem institutio dicitur fuisse in officium: sed præter hoc, Matrimonium fuit institutum in remedium, scilicet vitandæ incontinentiæ post lapsum.

Ergo, secundum Scotum, duplex fuit Matrimonii institutio, vel potius duplex fuit finis institutionis Matrimonii; principalis quidem procreare prolem debite educandam; secundarius autem esse remedium vitandæ incontinentiæ post lapsum. Quippe Deus institutor jam prænoverat lapsum Adami & deordinationem concupiscentiæ in ipsa prima rerum institutione; ergo ex tunc voluit, ut Matrimonium deserviret in remedium concupiscentiæ, quando ipsa subesset. Nec aliud probat auctoritas D. Augusti, nam unicâ institutione fieri potuit, ut quod sanis esset ad officium, quamdiu sani permanent, id ægrotis tempore ægrotudinis, infallibiliter secuturæ, foret ad remedium.

Et sanè, quod dictum est Noë, & filiis ejus post diluvium: Crescite, & multiplicamini, nullatenus fuit institutio Matrimonii ad remedium; nam procul dubio ante diluvium deservivit Matrimonium in remedium concupiscentiæ, cum statim post primum peccatum, orta fuerit deordinatio concupiscentiæ. Ergo vel ante diluvium fuit institutum in remedium peccati, vel nunquam; cum nulla sit ratio, quare potius post diluvium, quam ante fuisset institutum. Hinc Scotus non ait: Post diluvium, sed, Post lapsum.

Sufficiat ergo ad præsens propositum, Matrimonium primitus & principaliter institutum fuisse, tanquam officium naturæ, per illud multiplicandæ; deinde, & secundario, tanquam remedium concupiscentiæ; adeoque duplicem habere finem, unum principalem, sive per se à Deo intentum, scilicet procreationem prolis debite educandæ, alterum secundarium, sive per accidens, scilicet remedium concupiscentiæ seu devitationem illiciti motus; nam sicuti concupiscentia seu motus illicitus non est per se intentus à Deo, utpote ortus ex peccato, ad quod Deus se habuit solum permissivè, ita etiam Matrimonium non fuit per se à Deo ordinatum in remedium concupiscentiæ, sed solum per accidens ex prævisione peccati. His duobus finibus Aliqui adjungunt tertium, scilicet vitam socialem sive mutuum obsequium & communicationem operum, de quo vide dicta Sect. 3. Concl. 9.

Porrò

51. Idem sentit Scotus.

52. Secunda institutio non fuit post diluvium.

53. Matrimonium duplicem habet finem, procreationem prolis & remedium concupiscentiæ.

Tertius finis, vita socialis.

49. Matrimonium ali-

50. Duplex institutio Matrimonii, una in officio, altera in remedium.

D. Aug.

54.
An sit neces-
se insendere
aliquem ex
his finibus.

Porro certum est, posse contrahi Matrimonium, tametsi nullus horum finium expressè à contrahente intendatur secundum executionem; cum, sicut dictum fuit loco mox citato, valeat, immo liceat Matrimonium sine explicito consensu in copulam aut mutua obsequia; immo & cum opposito intento atque proposito, quia licet aliquando contrahere Matrimonium, cum animo statim ingrediendi Religionem. Interim in radice omnes isti fines necessarii sunt. Nihil enim aliud est Matrimonii vinculum, quam jus quoddam radicale, ratione cuius vir habet dominium in corpus mulieris, & mulier in corpus viri, ita ut, si eo utatur, non peccet contra iustitiam, neque ad alienam accedat contra temperantiam. De hoc ergo Matrimonio hic non queritur, sed de Matrimonio, quod contrahitur in ordine ad copulam, an licetè contrahatur solum ad evitandam propriam incontinentiam, ad vitam socialem, aut alios fines planè extrinsecos, fines, inquam, non operis, sed operantis, in Conclus. enumeratos.

55.
Optimus &
magis pro-
prius finis
est procrea-
tio prolis.

Tob. 6.

Atque in primis, ut à certioribus exordiamur, nemo dubitat optimum & magis proprium finem esse, ut amore filiorum magis, quam libidine conjuges ducantur, exemplo Tobiae & Saræ. Sic quippe monuit Raphael Angelus Tobiam juvenem; Tob. 6. v. 22. *Transactâ autem tertiâ nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis, quam libidine ductus, ut in semine Abraham benedictionem in filiis consequaris.* Et ipse Tobias c. 8. v. 9. sic ait: *Et nunc Domine tu scis, quia non luxurie causâ accipio sororem meam conjugem, sed solâ posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula seculorum.*

Tob. 8.

56.
Est peccatum
contrahere Matr.
propter finem inor-
dinatum.

Certum quoque est, si intendatur finis inordinatus, Matrimonium fore peccatum mortale, vel veniale, juxta qualitatem ipsius finis inordinati, mortale, si finis est mortaliter inordinatus, v. g. ad occidendum, vel furandum; veniale autem, si finis tantum venialiter est inordinatus, v. g. ob vanam gloriam. Et si Matrimonium fuerit Sacramentum, in hoc non solum erit illa malitia, quæ intrinsicè oritur ex tali fine inordinato, sed etiam alia specialis malitia, videlicet irreverentia Sacramenti, dum eo quis abutitur ad finem inordinatum. Erit autem irreverentia illa lethalis, si finis lethalis, venialis, si finis solum venialis, quippe non omnis abusus rei sacræ gravis est, ut patet in eo, qui confitetur propter vanam gloriam, & qui propter eandem communicat, quem non peccare mortaliter, quamvis re sacrâ abutatur, probavimus Disp. 7. Sect. 7. Conclus. 5. & Disput. 4. Sect. 10. Conclus. 9. Videantur ibi dicta, quæ facile ad hoc Sacramentum poterunt applicari, cum

non sit major ratio de uno, quam de alio. Quando autem finis est lethalis, credit Sanchez lib. 2. disp. 29. n. 28. esse triplicem culpam lethalem, unam indignæ Sacramenti receptionis, alteram sacrilegii, ordinando rem sacram ad rem lethaliter malam obtinendam, & tertiam desiderii consequendi illum malum finem; quia desiderare rem lethaliter malam, est culpâ lethalis, distincta à sacrilegio; ordinandi rem sacram ad illam obtinendam.

Sed contrâ, dicit aliquis: Matrimonium non tantum est Sacramentum, sed etiam contractus; ut autem quis obtineat rem lethaliter malam, non requiritur ordinatio Sacramenti, sed sufficit ordinatio contractus, nam Sacramentum per se solum ordinatur ad sanctificationem suscipiendum; hæc autem per se planè impertinens est ad illum malum finem obtinendum, v. g. ad occidendum aut furandum; ergo fieri potest, ut tantum sit duplex malitia, una indignæ receptionis Sacramenti, altera desiderii consequendi malum finem.

Respondeo: ad abusum rei sacræ non requiritur, quod ipsa, quæ talis, si verè sacrè applicetur usui profano, seu ordinatur ad malum finem obtinendum; sed sufficit, ut res, quæ sacræ est, si sacrè applicatur, taliter applicetur seu ordinetur. Patet in calice consecrato; qui enim eo uteretur in mensa communi, quatenus habetalem formam & figuram, aptam usui profano, nihilominus peccaret peccato sacrilegii; ergo consimiliter licet sufficiat ad obtinendum malum finem, Matrimonium quæ contractus est; equidem cum supponatur cum esse Sacramentum, fit Sacramento illi gravis irreverentia, si ille contractus adhibeatur ad finem lethaliter malum obtinendum, quæ est abusus rei sacræ in re gravi.

Præterea, fatentur Omnes, peccatum esse mortale, contrahere Matrimonium cum ordine ad copulam, & positivè nolle generationem prolis, hoc est, velle impedire generationem prolis positivâ actione, vel in debita omissione; quia hoc fit, vel negando debitum, vel procurando abortum, aut illicitam, quæ constant esse peccata mortalia.

Dubitatur autem inter Doctores Catholicos, an liceat contrahere Matrimonium in ordine ad copulam, præcisè ad evitandam propriam incontinentiam, id est, non intendendo generationem, atque optando, ne loquatur. Exemplum fit in paupere, qui sentit magnos stimulos carnis, & timens ne labatur, vel in pollutionem, vel in fornicationem, aut adulterium, ducit uxorem, & quia non habet media, unde possit alere prolem, optat sibi eas non nasci, vel etiam ducit aliam, quam

quam, quam credit jam sterilem, ne multitudinem prolium gravetur.

Sententia affirmans in tali contractu nullum esse peccatum, ne quidem veniale, videtur nobis, & multis aliis Doctõibus non infimæ notæ, satis prbabilis, eò quòd Matrimonium à Deo institutum sit, etiam ad eum finem, licet secundariò seu per accidens. Hinc Apost. 1. Cor. 7. v. 2. *Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaqueque suum virum habeat.*

Respondent Aliqui: Apostolus non dicit: *Propter fornicationem unusquisque ducat uxorem suam, & unaqueque ducat virum suum;* sed; *habeat*, id est, utatur, quando jam eum vel eam duxerit, propter generationem proli, quæ est finis primarij Matrimonii; alioquin contra rationis ordinem præponitur secundarij finis primarij, & ordinatur res bona vel melior, ad minus bonam vel malam. Quod limitat Sanchez supra n. 26. dummodo sit spes proli, quia quando finis primarij est impossibilis, licitum est eligere secundarij; non enim id, quod est impossibile, potest inveni. Item; quia aliàs senes generationi inepti, semper peccarent contrahendo.

Sed contra: Incarnatio Verbi fuit ordinata ad nostram salutem, cum tamen illa multò esset præstantior, ergo in tali ordinatione nulla est positiva deordinatio, quæ sit peccatum, vel solum veniale. Sicut etiam non apparet positiva deordinatio, in eo, quòd quis, relicto sine primario, qui semper implicitè intenditur in casu proposito, expressè intendat solum finem secundarij, qui & ipse honestus est, ut supponitur.

Et verò generatio proli nonne etiam est primarij finis copule five usj Matrimonii? Et tamen secundum Sanchez lib. 9. disp. 8. n. 10. conjugati ob justam causam, v. g. si ob paupertatem non possint benè alere proles, licet, dum utuntur Matrimonio, optant, ut iis plures filii non nascantur. Si ergo licet uti Matrimonio, non ob generationem proli, sed ad vitandam incontinentiam, ubi tamen etiam præponitur secundarij finis primario, cur similiter non liceat contrahere Matrimonium ad vitandam incontinentiam, tametsi in tali contractu, finis secundarij præponatur primario?

Dices: quia Matrimonium est Sacramentum, quo uti ad finem non proprium, videtur gravis deordinatio. Respondet Coninck disp. 25. n. 15. nos non agere hìc de Matrimonio, ut Sacramentum est (cujus finis ut sic non est generatio; sed sanctificatio suscipientium, quam nolle, fateor esse grave peccatum) sed prout est contractus quidam, causans tale vinculum: quæ ratione non est magis sacrum, quàm copula: atque ita excludere ejus finem non' est major inordina-

tio, quàm excludere finem copulæ. Immo illa est minor, cum copula magis immediatè ad generationem ordinetur: undè hãc nunquã licet uti eò modo, qui repugnet generationi, illud autè licet tali modo (v. g. cù mutua obligatione ad castitatem) inire. Hæc ille.

Sive ergo Apostolus, loco supra citato, per ly, *Habeat*, intelligat usum Matrimonii, five contractum Matrimonii, perindè est ad nostrum propositum. Alioquin per ly, *Habet*, Apostolus non intelligere usum Matrimonii, videtur colligi ex textu. Nam sequitur v. 3. *Vir debitum reddat uxori &c.* Ubi agitur expressè de actu matrimoniali; ergo per ly, *Habeat*, v. 2. videtur intelligere ipsum contractum. Sed, sicut dixi, perindè est, quid intelligat, ut indè probemus, licitè contrahi Matrimonium, ad vitandam incontinentiam. Nam si ille finis sufficiat ad cohonestandum actum, nulla est ratio, quare etiam non sufficiat ad cohonestandum contractum, qui ad eum actum ordinatur.

Hinc Alii respondent ad locum Apostoli; eum addere v. 6. *Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.* Indulgere autem, est veniam dare pro culpa. Atque ita hunc locum videtur intellexisse D. Aug. Enchir. c. 78. ibi: *Putari posset, non esse peccatum, misceri scilicet conjugii, non filiorum procreandorum causâ, quòd bonum est nuptiale, sed carnalis etiam voluptatis: ut fornicationis, si ve adulterii, si ve cujusquam alterius immunditiæ mortiferum malum, quod turpe est etiam dicere, quo potest tentante sathana libido pertrahere, incontinentium devitet infirmitas. Posset ergo, ut dixi, hoc putari non esse peccatum, nisi addidisset: Hoc autem dico secundum veniam, non secundum imperium. Quis autem jam esse peccatum neget, cum dari veniam facientibus Apostolica auctoritas fateatur?* Et lib. de Bono Conjugali c. 6. sic ait: *Conjugalis concubitus generandi gratiâ non habet culpam. Concupiscentiæ verò satians, sed tamen cum conjugè, propter fidem thori venialem habet culpam.*

Plura ad idem propositum testimonia S. August. invenies apud Mag. 4. dist. 31. ubi & ipse eam sententiam amplectitur, dicens §. 6. *Quando servatâ fide thori, causâ proli conjuges conveniunt sic excusatur coitus, ut culpam non habeat, quando verò deficiente bono proli, fide tamen servatâ, conveniunt causâ incontinentiæ, non sic excusatur, ut non habeat culpam, sed venialem.* Et infra §. 7. *Concubitus, qui est, præter necessitatem generandâ, ob incontinentiam, indulgetur secundum permissionem, quia ibi est aliqua culpa, sed levis.* Atque de tali concubitu intelligit ibidem §. 8. responsum Greg. ad 10. interrogationem Cantuariensis Angliæ Archiepiscopi, & refertur 33. q. 4. c. 7. *Vir cum propria conjugè dormiens, nisi lotus aquâ, Ecclesiam intrare non debet.*

An Apost. 1. Cor. 7. per ly. Habeat intelligat usum Matr.

63. Alia resp. ad locum Apost. ex D. Aug.

64. quam etiam amplectitur Mag. Sent.

Sententia affirmans in tali contractu nullum esse peccatum, ne quidem veniale, videtur nobis, & multis aliis Doctõibus non infimæ notæ, satis prbabilis, eò quòd Matrimonium à Deo institutum sit, etiam ad eum finem, licet secundariò seu per accidens. Hinc Apost. 1. Cor. 7. v. 2. Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaqueque suum virum habeat.

60. Explicatio Apost. & fundamentum oppositi-judicentia.

61. Contra arguitur.

62. Memoria non est generatio proli ex Sanchez.

63. Objectiones solvuntur, ex Coninck.

C. 7. 33. 9. 4.

Diversis modis accipitur indulgentia, ex eod.

65. Mag. sequitur Doct. Angelicus.

Consonat Doct. Seraph. ph.

66. Prima obiectio solvitur ex eod.

Solvitur 2. obiectio.

Tertia obiectio.

Diluitur.

67. Quarta.

bet. Hoc (inquit Mag.) ne prædictis obviet, intelligendum est in illis, qui non gratiâ prolis conveniunt, quorum voluptas non est sine peccato.

Idem docet 4. dist. 26. §. 4. sequentis tenoris: Indulgentia diversis modis accipitur, scilicet pro concessione, pro remissione, pro permissione. Et est permissio in novo Testamento de minoribus bonis, & de minoribus malis. De minoribus bonis est conjugium, quod non meretur palmam, sed est in remedium. De minoribus malis, id est, de venialibus, est coitus, qui fit causâ incontinentiæ. Illud enim conjugium, scilicet indulgetur, id est, conceditur. Illud verò, id est, coitus talis permittitur, id est, toleratur, ita quod non prohibetur, scilicet sub gravi peccato.

Mag. sequitur Doct. Angel. 4. dist. 31. q. 2. a. 2. ad 2. Dicendum, inquit, quod si aliquis per actum Matrimonii intendat vitare fornicationem in conjuge, non est aliquod peccatum, quia hoc est quedam redditio debiti, quod ad bonum fidei pertinet: sed si intendat vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas, & secundum hoc est peccatum veniale, nec ad hoc est Matrimonium institutum, nisi secundum indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus.

Consonat Doct. Seraphicus ead. dist. a. 2. q. 2. ibi: Respondeo dicendum, quod qui coit causâ fornicationis vitandæ, aut hoc in se, aut in altero. Si in altero, ut reddat debitum, hoc est pure justitiæ, hoc est fidei, & est de bonis Matrimonii, ideo omnino à culpa excusatur. Qui verò coit causâ fornicationis vitandæ in se, in hoc semper peccat venialiter, quia aut pulsatur à carne, aut si non pulsatur, ex quo tamen non vult procreare prolem, nec compellitur debitum reddere, aliqua superfluitas est ibi, & ideo peccat.

Et si tu obicias (persequitur D. Bonav.) quod licet homini bibere, ne sitiat; sic etiam sine peccato coire, ne fornicari appetat; non est simile, quia hic est motus naturæ, in coitu non, nec etiam necessitatis. Et hoc dicit Mag. in sequenti dist. 1. cap. Reddere debitum conjugale nullius est criminis, exigere autem, ultra generandi necessitatem, culpæ est venialis.

Obiectis 2. Augustinum: Infirmus carnis excipitur per bonum Matrimonii, ne cadat in fornicationem peccati; sed cum coit causâ fornicationis vitandæ, infirmitas carnis movet; ergo &c.

Respondet Doct. Seraph. Dicendum, quod fornicationem peccati vocat peccatum mortale.

Obiectis 3. ex ratione; videtur, quod qui utitur aliquo ad illud, ad quod est, potest id facere sine peccato; sed conjugium est propter fornicationem vitandam, ergo &c.

Dico (inquit Bonav.) quod ad hoc est secundum indulgentiam, non secundum imperium, & ideo veniale peccatum, & in hoc ordinatur.

Obiectis 4. Majus bonum est continentia, quam proles; ergo magis licitum & debitum est amare continentiam, quam prolem; sed qui coit amore prolis procreandæ, potest sine pec-

cato; ergo qui amore continentie servandæ, Respondet; Quod continentiam servare cum conjugio sine hoc, sed non prolem procreare.

Obiectis 5. qui coit amore continentie servandæ in altero, non peccat, ut cum reddat debitum uxori, ne in fornicationem labatur; sed non magis debet esse sollicitus de aliena continentia, quam de sua; ergo &c.

Respondet; Quod non est locus à minori, sed à majori, quia ibi est actus justitiæ, ratione cuius tenetur & excusatur, non ratione amoris continentie.

In eandem sententiam propendit Doct. Subr. 4. dist. 26. n. 9 & 20 ut notat ibi Scholialtes; sic enim interrogat: Unde ergo primo est honestas contractus hujus, vel obligationis illius? (id est, in remedium vitandæ incontinentiæ) vel institutio, vel approbatio divina respectu ejus ad istum ad finem? Respondet; non apparet facile, quod secundum rectam rationem debeat quis in illo actu præcisè ad delectationem aspiceret: immo magis oppositum videtur capnum recte rationi; ergo magis tolerandum, quod non videtur inventi ibi finis laudabilis, nisi procreatio prolis. Ratio etiam naturalis conducit concludere aliquam honestatem in actu illi, per consequens in obligatione, vel cum vitæ actu obligatorio matris ad illum actum: nec per consequens, quod Legislator recte debeat talem contractum vel obligationem approbare vel instituire. Ubi nota illa verba: Quia non videtur inventi ibi finis laudabilis, nisi procreatio prolis. Ergo, secundum Scotum, remedium vitandæ incontinentiæ non videtur esse finis laudabilis.

Interim conatur ostendere oppositum hoc argumento: Quia ergo si dicatur, quod quicumque volens uti corpore suo ad delectationem peccati, ne utatur injuste cum non sua, potest commutare corpus suum pro corpore alterius, quo juste utatur tanquam suo: & tunc ista datio honeste propter illam justitiam: præsupposito tamen, quod sine licito, nec oportebit tunc, quod de licito utatur se, vel corpore suo ad talem actum hoc ut licite utatur, quia (ut dictum est) excludendo secundam rationem ad tertiam Conclusionem. Unicusque commisit se, & sua, in quibus non obligavit eum sibi. Si hoc non sufficit, nec justitia ad illum actum erit magis laudabilis, quam ipsa conjunctio, vel commutatio ad unum alium actum, qui non esset laudabilis, puta commutatio ad vitandum alio ad locum alium pro simili usu, & c. Quia autem prævidebat Scotus, quod hoc argumentum non plene satisfaceret difficultati propositæ, continuo atrexit: Saltem potest hic recurri ad institutionem Dei, qui magis laudabilitate actus propter alium finem, quam propagationem; sed ex infirmitate post lapsum & pronitate ad istum actum, indulget, non approbat actum istum, & hoc ad vitandum magis malum; & ista indulgentiâ posita, contractum

ordinatum ad actum istum instituit; et si non lege naturæ impressa, saltem lege positiva, & hoc tam quantum ad contractum, quam quantum ad obligationem.

71. Quæris, ubi contractus ille sic fuerit institutus? Sed difficile est (prosequitur Scotus) invenire, ubi quoad contractum, quia nunquam in veteri Testamento invenitur contractus præceptus vel laudatus, nisi ad procreationem prolis; semper enim mandatum divinum est ad hoc, Crescite &c. quod non est, nisi propagando; saltem in novo Testamento certificati sumus de hoc, propter alium finem, scilicet propter vitandam fornicationem 1. Cor. 7. Hoc autem secundum indulgentiam dico &c. & verisimile est, quod ista indulgentia non fuerit primò facta in nova lege, sed à principio humani lapsus.

Sic ergo (concludit Doct.) ex primis conclusionibus habetur de institutione Matrimonii, & obligatione in ordine ad finem propagandi prolem, & institutio Sacramenti concomitantis illum contractum: sed institutio contractus ad vitandam fornicationem, non habetur ita per rationem naturalem: immò vix tanquam licitum ex institutione divina, nisi ut indulgentia. Justitia tamen ibi per rationem in indissolubilitate, & Sacramentum concomitans contractum illum eodem modo concomitatur, ut prius, de Matrimonio instituto propter primum finem. Hucusque Doct. Subt. de hac controverfia.

72. Et quàmvis inclinare videatur in sententiam, tenentem, actum conjugalem, petitum ob alium finem, quàm procreationis, non esse sine culpa veniali; & per consequens, non posse contrahi Matrimonium ad vitandam propriam incontinentiam, sine culpa veniali; equidem facile explicari posset de actu indifferenti. Non enim rectè sequitur: Deus non approbavit, sed indulgit illum actum ad vitandum majus malum, ergo ille actus est malus; sed tantum rectè inferitur ex illo Antecedente: ergo ille actus non est positive bonus; nam Deus positive non approbat, nisi quod positive bonum est. Cum ergo, secundum Scotum, dentur actus in specie, & in individuo indifferentes, fortè unus ex illis est, Matrimonium contractum ad vitandam propriam incontinentiam, & similiter actus conjugalis, petitus ob eundem finem.

73. Et sanè, quod atinet ad Scripturam 1. Cor. 7. nihil invenio in ea, quod cogat asserere, per Indulgentiam, ibi intelligi debere veniam peccati proprie dicti; sed, salvâ auctoritate S. Aug. & aliorum Doctorum, videtur commodissime accipi posse Indulgentiam, pro permissione Matrimonii, tanquam minoris boni; quod colligo ex verbis adjunctis: Non secundum imperium, quasi diceret, non præcepto contractum talem Matrimonii, aut talem usum Matrimonii, sed permitto tanquam minus bonum; nam melius esset continere, &

jejunii, ac penitentiis, afflictione corporis & orationibus incontinentiam vitare.

Hinc rationem adjungens ait: Volo enim vos omnes esse sicut me ipsum; sed unusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius verò sic. Ubi Matrimonium, de quo antea fuerat locutus, vocat donum Dei, sicut & statum virginitatis, ad quem ibi fideles hortatur. Non fuerat autem locutus, nisi de Matrimonio, contracto propter fornicationem evitandam. Si ergo hoc Matrimonium donum Dei, quomodo peccatum veniale? Aut si peccatum veniale, petere copulam ad vitandam propriam incontinentiam; cur etiam non sit peccatum veniale, reddere tali casu copulam, cum illa redditio sit cooperatio ad peccatum petentis?

Si dixeris; reddit debitum & idèd non peccat. Contra; quomodo debita illa copula, quæ necessariò ex parte petentis est peccatum? Suppono quippe, quod nulla sit spes procreationis prolis. Putas, quia teneor reddere debitum ei, qui petit cum voto castitatis? Scio multos esse, qui id doceant, ego autem contrarium sustineo, & suo loco diffusius probabo; ac consequenter dico: si illa copula respectu petentis sit intrinsecè mala, ita ut nulla ratione ei liceat, etiam redditio nem quàm talem esse illicitam; quia cooperatio ad peccatum alterius; atque adeò dico, eam non esse debitam.

Interim ex hac responsione patet, hoc argumentum pro nostra sententia non esse efficacax; Licet reddere debitum, ad vitandam incontinentiam petentis; ergo etiam petere, ad vitandam incontinentiam propriam; quia charitas incipit à seipso: ergo etiam licet contrahere Matrimonium, ad vitandam propriam incontinentiam; sicuti licet contrahere Matrimonium, ad vitandam incontinentiam alterius. Nam disparitas est; quòd propriam incontinentiam possimus vitare aliis mediis licitis & honestis, v. g. orationibus, jejuniiis &c. secus incontinentiam alterius.

Nec magis urget subsequens argumentum; Licitum est, omisso fine principali, assumere secundarium, si sit honestus, qualis est evitatio incontinentiæ propriæ. Nam facile respondent Adversarii; finem secundarium hic non esse honestum, quando est aliud medium evitandi propriam incontinentiam; undè aliundè probandum foret copulam esse honestam, quando non intenditur principalis finis.

Si probaveris: quia Matrimonium est utile, & à Deo ordinatum in concupiscentiæ remedium post lapsum; ergo Matrimonium contrahere, & eo uti ad talem finem, nullum potest esse peccatum. Respondent Adversarii: non esse à Deo ordinatum, nisi permissivè, tanquam minus malum.

74. An copula, qua petitur ad evitandam fornicationem, sit debita.

Cur magis excuset à peccato incontinentia aliena, quàm propria.

75. An copula sit honesta, quando non intenditur principalis finis.

Prima probatio partis affirmativæ rejicitur.

76.
Secunda
Probatio.

Meliùs probatur: quia in sterilibus cessat omninò spes prolis, in fecundis autem sæpissimè, nempe post prolem jam conceptam; adeoque in illis regulariter, in his sæpissimè esset illicita petitio copulæ: nec satis foret provisum concupiscentiæ toro conjuncto- rum, de licito remedio illius, quæ ex ipsa tori conjunctione potius augetur. Et sanè senes ac steriles, dum contrahunt Matrimonium in ordine ad copulam, nullum alium possunt habere finem, saltem explicitum; nam sciunt se non posse proles generare, & tamen nemo damnat eos peccati.

Resp. Ad-
versario-
rum.

Sed adhuc respondere possent Adversarii: satis provisum esse eorum concupiscentiæ per hoc, quòd possint reddere debitum & petere ad vitandam alterius incontinentiam; item quòd per alia media, orationes, jejunia & similia opera pietatis, possint eam vincere, veluti dum alter conjux infirmus est, aut absens. Nec mirum, quòd, dum senes contrahunt Matrimonium, nemo arguat eos de peccato; quia saltem probabiliter licet ipsis ad eum finem contrahere, & peccatum leve est, atque correctio valde incerta, immò moraliter certò non profutura.

77.
Tertia pro-
batio ex
Pontio.
Scotus.
Gabriel.

Alià ratione utitur Pontius lib. 1. cap. 2. l. n. 4. ubi docet nostram sententiam: Probatur, inquit, ratione, quam insinuavit Scotus 4. dist. 26. q. un. in fine partis principalis, & Supplem. Gabr. ead. dist. q. 1. a. 3. dub. 2. Quia Deus dereliquit hominem & sua sibi, in quibus non obligavit ipsum sibi. Possit ergo homo corpus suum transferre in aliam; ut sic eo benè uti possit cum sua, cum is peccare prohibitus sit à Deo cum non sua. Ergo facta translatione potest uti ex eo sine; sicut qui emit rem aliquam, ut rectè eà utatur aliquo usu ex multis, ad quos ordinari poterat: solumque fiet, ut sit usus minus bonus ex eo sine, non verò malus.

Resp. Adver-
sarium.

Sed hoc est quòd quæritur: nam Adversarii contendunt, ex eo sine usum istum esse malum; idque quia non est ordinatus in eum, nisi per indulgentiam seu veniam peccati.

78.
Quarta
probatio ex
eod.

Et eodem modo responderent Adversarii ad aliam probationem, quam ibidem subjungit Pontius, putà: Quia si velle contrahere Matrimonium, ob fornicationem vitandam, esset malum; idè esset, vel quia objectum illius, scilicet vitatio fornicationis, est malum; hoc autem dici non potest, ut planum est. Vel quia vitatur medio illicito, ut dum quis dat elemosynam ex furto. Et neque hoc dici potest, ut constat; quia Matrimonium licet, & actus meritorius esse potest. Quare ea vitatio fornicationis non intenditur malo medio: licet intendatur minus bono. Meliùs enim esset continere & jejuniis, penitentiis, afflictione corporis ac orationibus

vitare. Vel denique malum esset ex eo, quòd præponitur fini principali, scilicet contrahere propter prolem. Sed neque hoc dici potest. Nam vel contrahens ita se habet in contrahendo, ut excludat primum finem actu vel habitu, & aliàs contrahit in ordine ad copulam, & sic non dubium est, committi peccatum, non tantum veniale, sed etiam mortale; vel implicite tendit in prolem, quæ est finis primarius operis & contractus, explicitè tamen in finem secundarium. In hoc autem ego non video, quæ inordinatio sit, aut quæ lege teneatur, quòd si expressè velit unum, expressè etiam velit alium, cum verè non præponat, sed tendat implicite in prolem, quia ad eam primò ordinatur ex traditio; expressè verò in vitandam fornicationem, quia ad eam ordinatur Matrimonium in remedium. Hæc ille.

Sed, sicut dixi, Adversarii eodem modo responderent: Matrimonium non esse ordinatum ad vitandam fornicationem, nisi per indulgentiam sive veniam peccati; adeoque medium illud non solum esse minus bonum, sed etiam venialiter illicitum, quando vel alio medio potest vitari fornicatio, vel hoc medium non est debitum ex iustitia.

Quæ ergo probatio efficax nostræ Conclusionis? Respondeo; quia Matrimonium de se est actus licitus & honestus, & non satis ostenditur, vel ex Scriptura, vel ex ratione, malitia illius finis; non præsumitur autem actus malus, nisi sufficienter probetur eorum malitia. Immo potius, dicit aliquis, ex Scriptura superius allegata apud Apost. 1. Cor. 7. probatur, tale Matrimonium licitum esse & honestum. Quippe modus iste loquendi, plene non denotat permissionem venialis peccati, sed concessionem actus liciti, etiam minus boni. Nam si datur venia peccati; ergo tollitur peccatum per illam veniam, quod alioquin foret, nisi venia fuisset data: tollitur inquam, id est, impeditur peccatum, & in actu, alioquin malo sine tali venia, fit actus bonus per istam veniam. Sicuti dum Superior dat veniam subito exeundi conventum, vel accipiendi rem aliquam, per istam veniam exitus iste, & acceptio illa sunt actus boni, qui alioquin sine illa fuissent mali.

Aliàs, si Matrimonium, cum indulgentia seu venia Apostoli vel Dei, malum permanens, quid opus erat illa indulgentia seu venia? Ipsa sanè ratio naturalis dicitur, potius facienda minus malum, quam majus. Adeoque non erat opus ista speciali exhortatione Apostoli, si nihil aliud volebat dicere, quam Matrimonium, ad vitandam fornicationem, esse peccatum veniale seu minus peccatum, quam fornicatio; nemo enim fidelium de hoc dubitabat.

Sed placet audire Bonæ Spei de hac con-

troverfia. Itaque in libello, quem intitulavit Noctua Belgica &c. n. 133. fic ait: Copula matrimonialis, præter generationem prolis, alios fines habet, quibus cohonestetur; videlicet, ut servetur fides conjugii, vitetur periculum incontinentiæ &c. juxta illud Apostoli 1. ad Cor. 7. Propter fornicationem uniuscujusque suam uxorem habeat, & unaqueque suum virum. Et Gersonis in Compendio Theol. tit. de Vitio in fine, quod sumptit ex Confess. Bonav. p. 14. c. 2. *Concubitus matrimonialis assignatur triplex modus &c. licitus fit tripliciter, vel scilicet causâ prolis ad honorem Dei & cultum: vel causâ reddendi debiti, dum exigitur: vel causâ fornicationis vitandæ.* Ita Auctores communius apud Dian. 3. p. tract. 4. de Sacram. resol. 219.

Dum verò August. lib. 4. contra Julianum c. 3. vult esse peccatum veniale, si præcisè fiat ob duos postremos fines: per peccatum veniale, ipse intellexit, aliquod non ordinatum ad vitam æternam, quod tamen licitè seu cum venia fit; alioquin cum Apost. loco citato dicat, fieri secundum veniam, seu indulgentiam, juxta versionem vulgatam; & August. lib. de Bono conjugali c. 10. addat. *Quis ambigat absurdissimè dici, non peccasse, cui venia datur? Vellet Apostolum dedisse veniam, ad propriè peccandum venialiter, quod absurdissimè diceretur.* Ita hic Aucto.

Discutiamus singula & videamus si omnia vera sint, quæ hic allegantur. In primis citatur Gerson in Compend. Theol. tit. de Vitio seu peccato luxuriæ, ubi quidem illa verba leguntur, sed cum hoc addito, quod Bonæ Spei omisit, an sponte, quia contra suam sententiam, relinquo judicio Aliorum; cum hoc, inquam, addito: *Non quidem in se, sed in sua conjugæ, quæ est communis Omnium sententia, scilicet, licere actû conjugalem causâ fornicationis vitandæ in conjugæ, quamquâ Multi sint, qui negent, eum esse licitum, causâ fornicationis vitandæ in se; & idèò verisimiliter illam particulam addidit Gerson, secutus in hoc sententiam D. Bonav. qui, ut supra vidi-mus, putat, actum conjugalem esse illicitum, causâ fornicationis vitandæ in se. Si ergo sumptit Gerson hanc suam doctrinam ex Confess. Bonav. c. 2. particulâ 14. non est verisimile, eum recessisse ab ejus doctrina.*

Subscribam interim verba Doct. Seraph. quæ habet loco citato: *Circa 6. præceptum querat (Confessionarius) secundum septem differentias luxuriæ, fornicationem, meretricium, Adulterium, stuprum, sacrilegium, quod est concubitus, prout hic sumitur, quo continentia Deo sacrata læditur, vel violatur, incestum & peccatum sodomiticum; potest etiam addi 8. differentia, scilicet libidinosus coitus conjugalis, qui aliquando provenit ex fragilitate, aliquando ex impetuositate, metas honestatis & rationis transcen-*

dens, & idèò semper est mortale peccatum, quod fit quinque modis. Primus, causâ faciendæ libidinis, & hoc per meretricias blanditias; secundus, quando fit contra naturalem usum; tertius, cum fit in tempore prohibito; quartus, cum in loco prohibito; quintus, cum acceditur ad vicinam, vel quæ est in fluxu menstruo, hæc sunt verba Mag. Alexan. de quibus omnibus Confessor interrogando cautiſſimè procedat, ne efficiatur eis causâ mortis, quibus ostendere debuerat viam vitæ. Hucusque Doct. Seraph. In quibus verbis, ne vel unum apparet, quod faveat sententiæ Bonæ Spei, dicentis, absolute licere coitum conjugalem, ad evitandam incontinentiam.

Itaque immeritò citatur Gerson pro nostra sententia, cujus oppositum satis illo loco insinuat. Similiter in eod. Compend. tit. de Sacram. Conjugii, q. 3. *An amplexus Matrimonialis possit fieri sine peccato? ibi: Aut fit causa fornicationis vitandæ, & hæc causa excusat à mortali.* Si autem censuisset eam etiam semper excusare à veniali, indubiè id addidisset, vel simpliciter dixisset: *Excusat à peccato.*

Sed veniamus ad D. August. cujus hæc sunt verba lib. 4. ad Jul. c. 3. in fine. *Hoc ergo amore (Creatoris) opus est, ut bonum beatificum sit, & pudicitia conjugalis, ut sit ejus inventio, quando vitur conjugis carne, non in voluptate libidinis, sed in voluntate propaginis. Si autem vicerit, & propter seipsam, non propter filios propagandos fieri aliquid extorserit, & voluptas veniale peccatum sit propter nuptias Christianas.* Quæro, an ibi August. velit, copulam conjugalem esse peccatum veniale, si præcisè fiat ob duos postremos fines, videlicet ut servetur fides conjugii, & vitetur periculû incontinentiæ.

Certum est, quòd August. ibi non loquatur de penultimo fine, scilicet de redditione debiti, ut patet ex illis verbis: *Si autem vicerit, & propter seipsam, non propter filios propagandos fieri aliquid extorserit &c.* qui autem reddit debitum, nihil extorquet, sed ille tantum, qui petit. Et alioquin sibi ipsi contradixisset, dum ait lib. de Bono Conjugali cap. 10. *Concubitus necessarius causâ generandi inculpabilis, & solus ipse nuptialis est. Ille autem, qui ultra ipsam necessitatem progreditur, jam non rationi, sed libidini obsequitur. Et hunc tamen non exigere, sed reddere conjugii, ne fornicando damnabiliter peccet, ad personam pertinet conjugalem. Si autem ambo tali concupiscentiæ subiguntur, rem faciunt non plane nuptiarum.*

Et cap. 11. sic lego: *Decus ergo conjugale, est castitas procreandi, & reddendis carnalis debiti fides. Hoc est opus nuptiarum, hoc ab omni crimine defendit Apostolus, dicendo: Et si acceperis uxorem, non peccasti; et si nupserit virgo, non peccat: & quod vult faciat, si nubat. Exigendi autem debiti ab alterutro sexu immoderatio progressio, propter illa, quæ supra diximus, conjugibus secundum veniam conceditur.* Ergo

83. Examinatur mens D. Augustini.

84. Ostenditur, quòd non loquatur de redditione debiti.

fallum est quòd Aug. lib. 4. contra Jul. c. 3. velit, copulam conjugalem esse peccatum veniale, si præcisè fiat ob duos postremos fines.

85.
Quid intelligat S. Doctor per peccatum veniale.

Quid autem intelligat illo loco per, peccatum veniale, dum ait: *Voluptas veniale peccatum sit propter nuptias Christianas*, quis nobis certò dixerit? Putat Bonæ Spei, intelligere aliquid non ordinatum ad vitam æternam sive aliquid non beatificum, quod videtur colligi ex illis verbis: *Hoc ergo amore opus est, ut bonum beatificum sit, & pudicitia conjugalis; ac proinde quod sequitur: Si autem vicerit &c. voluptas veniale peccatum sit &c.* idem videtur esse, ac si diceret, voluptas sit bonum propter nuptias Christianas, sed non beatificum, de defectu debitæ intentionis.

Et reverà, ut alibi notavi, toto isto cap. videtur S. Doctor per opus bonum intelligere opus beatificum, sive meritum vitæ æternæ & per consequens, per peccatum intelligere opus non meritum vitæ æternæ, sive ex objecto suo bonum sit, sive malum seu peccatum propriè dictum. *Aut certè* (inquit ibi circa finem) *quoniam saltem concedis, opera infidelium, quæ tibi eorum videntur bona, non tamen eos ad salutem sempiternam regnumque perducere; scito nos illud bonum hominum, dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine Dei gratia, quæ datur per unum Mediatorem Dei & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad æternum Dei donum regnumque perducere.* Et post pauca, his similia, adjungit: *Hoc ergo amore opus est &c.* ut sup.

86.
Communior opinio intelligit peccatum propriè dictum.

Interim communior opinio DD. intelligit peccatum veniale propriè dictum; & verba August. de Bono conjugali c. 10. *Nam quis ambigat absurdè dissimè dici, non eos peccasse, quibus venia datur*, interpretantur de peccato propriè dicto, juxta illud, quod ait idem sanctus Doctor lib. 5. contra Julianum cap. 9. in fine: *Sicut & coapostolus ejus (Petri) tempora præscribit orandi temperantia conjugali: & secundum veniam concedit, quamvis cum conjugate non utique illum proles, sed qui sit voluptatis intentione concubitus.* Hunc audiant Christiana conjugia, non te (Julianum) qui vis in eis quam defendis nunquam frenari concupiscentiam, sed quotiescumque se commoverit satiari avidam, regnare securam. Hunc audiant, inquam, fideles Christi, qui sunt concubio colligati, ut ex consensu temperent, quo vacent orationi, & cum ad idipsum redeunt propter intemperantiam suam, noverint etiam inde dicere Deo: *Dimitte nobis debita nostra. Quod enim secundum veniam, non secundum imperium a tanto Doctore dicitur, utique ignoscitur, non jubetur.*

An fortè Bonæ Spei, per debita, in Oratione Dominica, intellexerit etiam aliquid, non ordinatum ad vitam æternam, quod tamen non est propriè peccatum? Non arbitrator.

87.

Sed nunquid ideo Apostolus dedit veniam

ad propriè peccandum venialiter? Aut si dedit, nunquid id absurdè dissimè dicitur? Respondet deo: *Apostolus dedit veniam, ad propriè peccandum venialiter, id est, verbis illis: Hoc autem dico secundum indulgentiam, significasse fidelibus, quòd quamvis copula ad evitandam incontinentiam foret peccaminosa, solum tamen venialiter; & ideo melius esset, ut iterum revertantur in idipsum, quamvis in hoc venialiter delinquant (quia aliis modis possent suam incontinentiam refrænare, si vellent) quàm ut peccent mortaliter per fornicationem, pollutionem, adulterium aut similem turpitudinem, ad quam tentat eorum satanas.* Non dedit ergo Apostolus veniam, ad propriè peccandum venialiter, absolute & simpliciter, sed in comparatione peccati mortalis; quod non absurdè dicitur, ut patet.

Et ita explicat seipsum August. lib. 1. de Bono conjugali c. 10. ibi: *Unde mihi videtur, hoc tempore solos eos, qui se non continent, conjugari oportere, secundum illam ejusdem Apostoli sententiam; Quòd si se non continent nubent.* Melius enim est nubere, quàm uri. *Næ ipsi tamen peccatum sunt nuptiæ, quæ si in comparatione fornicationis eligerentur, minus peccatum essent, quàm fornicatio; sed tamen peccatum essent.* Vix ergo dubitari potest, S. Aug. locutum fuisse de peccato veniali propriè dicto.

Sed nunquid ideo adversatur Concilio Constantiensi? Videtur quòd non. Non enim Aliqui loquuntur de copula exercita ad peccatum incontinentiæ vitandum, sed ad ipsam concupiscentiam seu intemperantiam expellendam, utpote totus in illo loco (puta lib. 5. contra Jul. c. 9.) ad ostendendum, quòd concubitus, causâ voluptatis explendæ admittitur sit malus: quem proinde dicit ab Apostolo permitti, tanquam indulgendo rem malam. Dum autem judicat, solum posse intendere generationem proles, solum loquitur ex intentione principalè voluptatis. Non certè constat, posse, immo debere reddi copulam, etiam à sterili, ad satisfaciendum bono conjugali: quid ni ergo intendi possit sedatio concupiscentiæ?

Sed responderi posset: sedationem propriè concupiscentiæ intendi non posse, nisi cum intendatur voluptas; quid enim est, quòd constat in homine concupiscentiam copulæ, propter voluptatem carnalem illius actûs? Ergo qui intendit cessationem concupiscentiæ, intendit etiam intendere voluptatem carnalem, quòd secundum ipsos est illicitum. Quòd autem idem sit intendere carnalem voluptatem & intendere sedationem concupiscentiæ seu deviationem incontinentiæ, patet ex August. suprâ Enchir. c. 78. *Putari, inquit, posset, non esse peccatum, misceri conjugati, non filiorum procreandorum causâ, quòd est bonum nuptiale; sed carnalis etiam voluptatis, ut fornicatio.*

uicationis, adulterii &c. incontinentiam devires infirmitas &c. vide totum locum supra & festinè cognosces idem esse apud D. August. misceri conjugii causâ carnalis voluptatis, & causâ devitandi fornicationem, adulterium, aut similem incontinentiam.

Alii ergo respondent ad D. August. & alios SS. PP. eos locutos fuisse de immoderata voluptate, idque colligunt ex D. August. lib. de Bono conjugali c. 6. supra allegato ibi: *Conjugalis concubitus generandi causâ non habet culpam. Concupiscentiâ verò satiande, sed cum conjugis, propter fidem rhorii venialem habet culpam.* Concupiscentiâ, inquit, satiande; non satiatur autem concupiscentia, nisi per immoderatam voluptatem.

Appositè D. fulgentius Epist. 1. de Conjugali debito &c. c. 3. *Hujus igitur potestatis (conjugalis) inculpabilis est usus, officio gignendi divinitus attributus, si justitiâ terminum transgredi libidinosus non permittatur excessus. Justitiâ verò utendi conjugii hæc est, ut non expleat libidinis, sed substituentiâ prolis obtentu, sibi conjugis congruo tempore miscantur.... Sic ergo queri debet ex nuptiis fructus, ut cohibendus sit lubrica voluptatis excessus. Non ait: Ut cohibenda sit lubrica voluptas, sed, Ut cohibendus sit lubrica voluptatis excessus.* Ergo non omnis lubrica voluptas est mala, sed tantum excessus istius voluptatis.

Chryostomus Homil. 5. in 1. ad Thessal. *Propter, inquit, vitæ communionem, puerorum procreationem, puella adjuncta viro est, non turpitudinis risuque gratia, ut domum administraret, ut & virum ad honestatem & castitatem erudiat, non ut illi fornicationis incitamenta porrigat.* Et Basil. lib. de Virginitate: *Quid est autem in Domino habere? Non ut vile mancipium voluptatibus carnis ad concubitum pertrahi, sed iudicio & commodioris vitæ ratione nuptias eligere.*

Hæc quidem, inquit Pontius lib. 1. c. 21. n. 10. & hujusmodi multa alia, ob eam rationem dicta sunt; quia ut plurimum ex vehementi voluptate peccatum aliquod cum usu conjugii copulatur, quod accidentale est; aliâ si per se eam deformitatem, licet venialem haberet, non potuisset esse licitus contractus Matrimonii, cum nulla possit esse obligatio ad culpam venialem. Hæc ille.

Itaque, secundum hunc Auctorem, SS. PP. commodè intelligi possunt de peccato, non quod præcisè consistit in illa voluptate, sed de peccato, ordinariè conjuncto ex vehementi voluptate, quæ facit, ut frequentius appetatur, quam condeat valetudini corporis & functionibus mentis. Alioquin nec conjuges sibi efficaciter complacere possent in illa voluptate, quando commissentur ob generationem prolis; Siquidem efficax complacencia, si per se mala sit, non videtur bo-

na fieri posse, per hoc, quod finem bonum respiciat. Et verò nonne Deus per talem delectationem voluit ad actum conjugalem invitare, ut & vitaretur concupiscentia, & proles sequeretur?

Planè, inquit aliquis, & ideo est peccatum, quando aliquis intendit illam delectationem tamquam finem, nam pervertitur ordo medii & finis.

Conceditur totum, quando intenditur illa delectatio tamquam finem supremum. Audiamus Almainum in 4. dist. 26. q. 1. in fine, ubi hæc habet: *Nam temperantia est virtus circa delectationes gustûs & tactûs, & castitas habet moderari illas passiones, five delectationes tactûs moderari, id est, ad quoddam temperamentum & medium reducere.* Et virtus, quæ est circa passiones, inclinatur ad fugiendum passiones excessivas, & ad capiendum passiones mediocres. Nam qui nullo modo vellet passiones habere, esset insensibilis. Ergo cum castitas inclinatur, ad mediocriter percipiendum passiones mediocres, tunc actus capiendi, cum qua capiendæ sunt, est actus virtutis conjugalis. Ergo velle mediocres capere, cum quo oportet, & ubi oportet, talis actus non est malus, sed potius bonus.

Item delectari cum uxore non est malum, aliâs quilibet cognoscens uxorem peccaret; & si non sit malum, non est prohibitum, quod habeatur illa volitio, cum non feratur circa aliquid prohibitum. Ergo non est mala ex objecto, & non habet circumstantiam malam finis; quia suppono, quod non referatur in malum finem alium. Ideo non est actus malus. Nâ quod est per se malum, non potest bonum fieri, etiam propter bonum finem, & velle delectari cum uxore non est malum ex objecto tunc, ad minus est indifferens ex objecto: ergo si tale velle, non sit aliquâ malâ circumstantiâ circumstantionatum, talis actus non erit malus; & per consequens, non oportet necessariò, quod omnis actus, quo vult actum exercere cum uxore gratiâ delectationis percipiendæ, dummodo non constituat delectationem, tamquam supremum finem, sit malus. Hucusque Almainus, ut refert Pontius supra. n. 7.

Addi tamen debet (inquit hic Auctor n. 8.) quod prudenter subjicit Almainus, esse excessum in tali actu propter vehementiam delectationis, atque ob hæc causam sæpè August. affirmat, in usu conjugii esse venialem culpam. Hæc ille.

Et de hoc excessu loquitur D. Hieronymus contra Jovinianum lib. 1. & refertur 32. q. 4. c. 5. *Origo quidem amoris honesta erat, sed magnitudo deformis. Nihil autem interest, quam ex honesta causa quis insanat. Unde & Christus in sententiis: Adulter est, inquit, in suam*

93. Quid sit temperantia ex Almaino.

94. Delectari cum uxore non est malum, ex eod.

95. De excessu in tali delectatione loquitur S. Hieron.

C. 5. 32.
9. 4.

suam uxorem amator ardentior. In aliena quippe uxore omnis amor turpis est, in sua nimius. Sapiens vir iudicio debet amare conjugem, non affectu. Rege impetus voluptatis, nec præcepta ferretur in coitum. Nihil est foedius, quam uxorem, amare quasi adulteram. Certè, qui dicunt, se causâ Reipublicæ & generis humani uxoribus jungi, & filios procreare, imitentur saltem peccatores, & postquam venter uxoris intumuerit, non perdant filios nec amatores se uxoribus exhibeant, sed maritos. Item in c. 5. Epist. ad Ephes ad vers. Viri diligite (& refertur ead. cap. 14.) Liberorum ergo, ut diximus, in Matrimonio opera concessa sunt; voluptates autem, quæ de meretricum capiuntur amplexibus, in uxore damnatae. Quis non videt, hunc sanctum Patrem loqui de excessu delectationis seu voluptatis carnalis, & non de moderata voluptate?

C. 14. cad.

96.

Peccat mortaliter, qui delectationem illam constituit tanquam supremum finem.

Notandum autem, quod supra bene notavit Almainus in fine: Dummodo non constituat delectationem tanquam supremum finem: quia, ut ibidem ait hic Auctor, qui tanto impetu fertur in delectationem, ut ex affectu suo eodem modo delectaretur cum quavis; & qui ita afficitur illâ delectatione, ut vellet eam cognoscere, etsi non esset propria uxor, & ut mallet impedire generationem, quam generare, indubiè peccat non solum venialiter, sed etiam mortaliter.

97.

De huiusmodi loquitur Angelus Tob. 6.

Et de huiusmodi loquitur Angelus Tob. 6. v. 17. Hi namque, qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem demonium super eos. Et tales præcisè contrahunt, & committuntur suis uxoribus, ad satiandam seu explendam libidinem, positivè excludentes generationem proles eamque abhorrentes, potiore ducentes voluptatem.

D. Aug.

De qua utique immoderata voluptate reprehendit Matrimonia Manichæorum D. August. lib. 2. de Moribus Manichæorum, c. 18. ibi: Nonne vos estis, qui nos solebatis monere, ut quantum fieri posset, observaremus tempus, quo ad conceptum mulier post genitalium viscerum purgationem apta esset, eoque tempore à concubitu temperaremus, ne carni anima implicaretur? Ex quo illud sequitur, ut non liberorum causâ, sed satiandæ libidinis habere conjugem censeatis.

98.

In quo consistat delectatio, venialiter solum peccatum minus.

Ceterum nemini dubium esse potest, præter hanc immoderatam voluptatem, quæ est peccatum mortale, aliam sæpissimè intervenire in actu conjugali, quæ secundum D. August. & alios SS. PP. solum sit peccatum veniale, & in eo consistit, ut patet ex ante dictis quod ex vehementia illius voluptatis frequentius appetatur copula cum uxore, quam conveniat corporis valetudini, & functionibus mentis, seu cogitationibus animi salutaribus, quæ nimium per istum actum obse-

rantur, de quo iterum reddidit sermo proprio magis loco, ubi de redditione debet.

Hæc sufficiant impræsentiarum, ubi propriè solum agitur de fine, quem intendere debent contrahentes Matrimonium, qui, sicut patet ex hæcenus dictis, potest esse sola vita socialis seu mutuam obsequium, & communicatio operum; quando scilicet Matrimonium non contrahitur in ordine ad copulam carnalem, sed ius proximum ad illam excluditur per alium contractum aut votum ex mutuo consensu, ut constat de Matrimonio B. Mariæ cum Josepho. Sin autem Matrimonium contrahatur modo communi, id est, cum ordine & iure proximo ad copulam, tunc licitè intenditur generatio proles, & evitatio alienæ incontinentiæ; imò etiam incontinentiæ propriae, juxta quam plurimos Auctores tam veteres, quam recentiores, quos particulariter allegare super vacaneum duxi supra obvii sunt, nec potest de eorum mente dubitari, quamvis etiam ex veteribus multi fiant, qui cum D. August. & aliis Patribus, id videtur, oppositum doceant.

Quantum ad finem voluptatis, multo certius est, eum esse illicitum venialiter, et quæ hæc communior sententia Theologorum, tam veterum, quam recentiorum, & in præsequenda; quamquam Nonnulli oppositum doceant, dummodo intendatur voluptas moderata; neque est omninò improbabile, ut significatur in ultima parte Conclus. quæ se habet: Immo fortè ob moderatam voluptatem ex usu conjugii.

Hinc à fortiori sequitur, etiam licitum esse intendere alios fines in Conclus. enumeratis, scilicet conservationem statûs, acquisitionem divitiarum, dignitatis, officii & similia, hæc immoderatè appetuntur, in primis, quanto positivè excluduntur fines intrinseci, & constituantur supremi fines, juxta supra dicta, quo casu peccatur mortaliter. Deinde, quando appeteretur dignitas aliqua, vel officium, ad quod contrahens est ineptus, nec reddi potest aptus pro tempore, quo dignitatem, vel officium debet exercere, & similes casus excogitari possent, in quibus effectus illicite levem immoderationem, contrahere Matrimonium ob prædictos fines, eisdè etiam finibus principalis simul & principaliter intenditur.

Alioquin, per se loquendo, ne veniale quidem videtur, contrahere ob finem extrinsecum per se honestum. Ita Pontius supra n. 13. citans Scotum in 4. dist. 20. q. 1. art. 1. & Majorem in 4. dist. 26. q. 3. Conclus. 1. & 2. quos immeritò, inquit, rejicit Thomas Sanchez lib. 2. disp. 29. q. 3. n. 21. Ratio autem Pontii est: quia intendere pulchritudinem

nem, vel divitias, vel generis nobilitatem; ex se non est malum, ut constat, neque ex medio, per quod inrenditur, scilicet per contractum Matrimonii; dum neque actu, neque habitu ex animi dispositione excludit alios fines Matrimonii. Quare in eo, qui sic contrahit, nunquam hæc habent rationem totalis finis Matrimonii; sed tantum habent rationem causæ impulsivæ, in quam expressè fertur: implicite autem in ipsos fines operis & contractus, quandoquidem vult traditionem illam, & communicationem obsequiorum, & prolem: implicite autem tendere in eos fines, explicitè in alios, qui ex se mali non sunt, nulla inordinatio est. Hæc ille.

102. Sed nunquid contrarium docet Sanchez? Clarum est quòd non. Sic enim ait supra. n. 24. Si fines indifferentes, Matrimonio extraneis, sint solum causa secundaria, & applicationis ad contrahendum, nulla est culpa; quia nulla est debiti finis inordinatio; stante enim illo motivo, servatur finis Matrimonii debitus. Et confirmatur; quia si Sacerdos, alias non celebraturus hodie, ut morem gerat amico petenti, applicat se ad celebrandum, nullo modo peccat; quia non constituit amicum suæ celebrationis finem, sed est causa secundaria; ergo similiter in nostro casu. Pro qua doctrina citat ibi Sanchez plures Auctores, & n. sequenti.

Hinc, inquit, infertur, communiter excusari à veniali, contrahentes Matrimonium ob fines indifferentes, Matrimonio extraneos; quia communiter non eligunt ut fines, sed ut rationem applicationis ad Matrimonium, vel ad Matrimonium cum tali, & manet finis matrimonii debitus, etiam si de illo nihil cogit: quia eo ipso, quòd Matrimonium contrahere intendunt, nisi finem debitum expressè excludant, illum virtute & implicite intendunt. Hæc ille. Quæ est ipsissima doctrina Pontii, ut ad oculum patet, & doctrina communissima.

103. Quod ergo hic controvertitur est; an possit, contrahens Matrimonium, intendere fines indifferentes & per se bonos, extraneos tamen, tanquam fines principales; procreationem autem proli, & remedium concupiscentiæ, tanquam fines secundarios. Negat id Sanchez supra n. 21. & Multi alii cum ipso, qui ibi citantur. Probatur esse peccatum, quia inordinatio est, rem à proprio fine extrahere, & uti Sacramento ad finem, ad quem nõ est institutum. Quòd autem sit tantum veniale, probatur; nam, stante hoc fine, servatur substantia, & rectus ordo ad finem principalem: nam qui sic contrahit, non constituit finem illum extraneum in eo conjugio absolute, sed in conjugio tali; semper enim manet conjugium ordinatum ad suum finem, qui est mutua corporum potestas ad actum conjugalem, ob sobolem procreandam. Hæc ille.

Sed contra: si stante fine indifferente servatur substantia, & rectus ordo ad finem principalem, quæ hic inordinatio? An fortè cum recto ordine stare potest inversus ordo? Aut res à proprio fine extrahitur, quando servatur rectus ordo ad finem principalem?

Dico ergo; in casu proposito non extrahitur rem à proprio fine, nam manet conjugium, & Sacramentum ordinatum ad suum finem; conjugium ad mutua corporum potestatem ad actum conjugalem, ob sobolem procreandam; Sacramentum autem ad sanctificationem conjugum; sed tantum superadditur aliquis finis, ad quem res illa per se non est ordinata, ordinabilis tamen per operantem; quod non videtur malum, quando finis ille non est malus, tamen si etiam hic finis principaliter ab operante intendatur.

Sic quippe actum virtutis nobilioris, v. g. charitatis aut religionis, possumus imperare principaliter ex motivo virtutis inferioris, v. g. castitatis; utputa, possum fundere preces, aut facere Sacrum, vel pro me curari fieri, ut obtineam castitatem; & ex affectu castitatis possum orare, aut offerre Sacrificium, etiam si principaliter propter hunc finem faciam, qui tamen est minus honesta virtus quàm religio, & finis tantum extrinsecus operis seu finis operantis, cum tamen religio sit magis intrinsecus finis, scilicet finis operis, seu ad quem illud opus per se ordinatur.

Et quis rectè dixerit; me idè malè & inordinate operari, & non potius honestè & secundum rationem? Ordino enim opus ad id, ad quod, tanquam ad honestum finem, potest ordinari. Ac aliunde non potest ostendi obligatio, operandi propter præstantiorem finem; sufficit enim propter bonum finem operari, etiam si non sit melior; aut omnium optimus.

106. Nonne, secundum Sanchez lib. 2. disp. 28. n. 4. contractus Matrimonii intrinsecè ordinatur ad copulam? Planè; & tamen quis dixerit B. Virginem peccasse, quia contraxit matrimonium sine expresso ordine ad copulam; immo cum exclusione copulæ? Ergo non est necesse intendere omnem finem intrinsecum Matrimonii, neque principalem; cum copula sit finis principalis, mutua autem obsequia solum finis secundarius, quem tamen B. Virgo præposuit, absque peccato, fini principali.

107. Neque contrarium, uspiam docuit Sanchez, quem tamen de hoc videtur arguere velle. Dicastillo hic disp. 2. n. 313. ubi sic lego: Tandem docet Sanchez lib. 2. disp. 29. n. 29. Si contrahentes expressè conditione excludant Matrimonii fines propios, lethali- ter peccare. Quæ doctrina si intelligatur de Matrimonio ut Sacramento verissima est, & jam diximus, finem gratiæ non

104. Arguitur pro parte affirmativa.

105. Actum virtutis nobilioris possum imperare principaliter ex motivo virtutis inferioris.

106. Potest Matrimonium contrahi cum exclusione copulæ.

107. Contrarium non docuit Sanchez, ut perperam putat Dicast.

non posse positivè excludi, absque peccato. Si verò loquatur de finibus intrinsecis, primariò & secundariò, scilicet prolis generatione, & remedio libidinis, non semper est verum; fieri enim potest Matrimonium, cum expresse pacto nunquam utendi, quale putatur fuisse Matrimonium B. Virginis; ac proinde potuit contrahere, & contraxit, excludendo intentionem generandi prolem ex suo conjugè, & utendi tali Matrimonio in remedium libidinis, quo remedio neque indiguit, neque uti voluit, nec potuit: ergo tales fines positivè excludere, non est ex se ullum peccatum. Hæc ille.

108. Sanchez loquitur de Matrimonio, quod contrahitur in ordine ad copulam.

Qui si totam illam disputationem legisset, non potuisset dubitare de intellectu sano & vero illius doctrinæ Sanchii. Legisset quippe n. 20. Sit tamen 1. Conclus. Quando Matrimonium non contrahitur ratione actus, scilicet copulæ conjugalis, tunc licitè contrahitur, quàmvis non intendatur soboles, nec concupiscentiæ remedium, ut contingit in Matrimonio B. V. Probatur; quia licet Matrimonii in ordine ad actum sit finis soboles & remedium concupiscentiæ; at secluso actu, & ut quidam contractus est, finis ejus proximus est mutua animorum conjunctio; & ut est Sacramentum, finis est ipsa conjugum sanctificatio; ergo dum non intenditur copula, licitum est ob alios duos fines contrahere.

Deinde n. 21. hanc ponit Sanchez 2. Conclus. Dum Matrimonium ordinatur ad copulam est peccatum veniale, si non principaliter ordinatur ad sobolem, vel remedium concupiscentiæ.

Si hæc legisset Dicastillo, putas, potuisset dubitare, de quo Matrimonio loquatur n. 29. Ultima Conclus. Si contrahentes expressâ conditione excludant Matrimonii fines, peccant lethaliter, quia sacrilegium est gravis injuriæ, Sacramentis illatæ, expresse excludere finem, ad quem instituta sunt? Et verò quis, nisi cæcus, non videt, ipsum loqui de Matrimonio, quod ordinatur ad copulam? Vel si de omni Matrimonio, per fines non intelligere tantum prolis generationem & remedium concupiscentiæ, sed etiam mutua animorum conjunctionem, & conjugum sanctificationem?

109. Quales ducenda sint uxores etc. S. Chrysost.

Sed concludamus hæc omnia (inquit Pontius supra n. 14.) eleganti testimonio Chrysof. Tom. 6. Homil. Quales ducenda sint uxores, ex quo constabit, & non esse peccatum contrahere ad vitandam fornicationem, & quomodo & quando vitium sit, contrahere ob divitias & pulchritudinem; tunc scilicet, cum nihil aliud in uxore spectatur, sed alia uxoris potiora bona postponuntur, quod procul dubio immoderatum est. Sic igitur habet columna mihi 19. Ante omnia

disce, quenam fuerit causa conjugii, & quomobrem in communem vitam introductum sit, nec quidquam requiratur amplius. Quæ igitur fuit causa conjugii, & cur illud datum est divitiis? Audi Paulum dicentem: Ad vitandam autem fornicationem, quisque suam uxorem habeat. Non dixit. Ut evitetur paupertas, & parentur divitiæ, sed quid? Ut fornicationem evitemus, ut moderemus concupiscentiam, ut vivamus sobriè, ut Deo placeamus, contenti uxore propria, hoc nobis affert conjugium, hæc tunc fructus, hoc inde lucrum est.

Cave igitur omisisti paucioribus (puto debere esse, Melioribus) secleris quæ minoris sunt pretii. Mens enim sobria longè præstat divitiis. Hæc enim in conjugio spectandum est, maxime ut peccatum effugiamus, & immunes simus à fornicationibus, in hoc querendæ sunt nuptiæ, ut ad vitam pudicè degendam nos adjuvent. Quodsi demum futurum est, si talis sponsa conjugii, cujus reverentia nos ad temperantiam & puritatem redigat. Corporis enim pulchritudo, nisi conjunctam habeat virtutem animi, poterit quidem maritum usque ad decem aut viginti, virginæve dies capere, sed eandem vim quam obnebit ulterius, quod incentivum illud amoris evanescat detectâ malitiâ. At quæ animi pulchritudine, quò magis temporis processu generositatem suam approbant, acriori fuerunt virum maritorum pectora. Hoc pacto ubi fornicatio & germana innascitur benevolentia, omne proprii genus exulat, & sic amanti uxorem, merito mentem quidem venit voluptas, nisi legitime in manenti amoribus propriis, & per pudicitiam captanti favorem celestis numinis, cujus respiciis & benevolentia inter conjuges sit propria & facilius administraretur res domestica, in refert Pontius supra.

Sed opus D. Chrysof. quo ego utor, non constat nisi 5. romis in quibus hæc Homilia non reperitur; & idèd propriis oculis non potui eam inspicere. Interim hoc tantum salvo meliori, colligitur ex illis verbis, quod liceat contrahere Matrimonium ad vitandam fornicationem, quod nullus unquam negavit; dummodò principaliter intendatur generatio prolis, cujus ibi non mentitur Chrysofomus; quia supponebat illi finem, tanquam principaliorè, per se factum manifestum; neque necesse est, ut omnes istius ubique referantur.

Quidquid sit de speculatione in hac materia; in praxi omninò dissuadenda est intentio voluptatis, nisi tanquam medium referatur ad finem generationis. Verum quod est, ut notat Janfenius lib. 2. de Statu matris lapsæ cap. 23. in principio, virtutum passionem excessivas fugere, mediocres admittere, nimirum quia ipsa virtus est, quæ modum in passionibus ponit & eas ordinat; hoc tamen non in eo fitum est, ut propter se voluptas

Voluptas est propter concubitum, non concubitus propter voluptatem, ex Iansenio.

ex cibo & potu, vel uxore appetatur: verum ut affectibus animi imponatur frænum & modus, ne rationem suo impetu transverfam agant, sed potius rationis ordinem sequantur. Hoc est, ut quantum, ubi, quando, quomodo oportet interiùs appetatur, & exteriùs usurpetur.

Hoc autem ex fine metiendum est. Nam quemadmodum juxta S. Dionysium lib. de Divinis nominibus c. 4. *Anima malum est præter rationem*: ita bonum ejus secundum rationem. Præcipuus autem ordo & bonum rationis in eo situm est, ut media ad finem ordinet, cum & bonum habeat rationem finis, & finis sit tota ratio mediorem. Omnia verò delectabilia, sive gustûs, sive tactûs, ordinantur ad aliquam hujus vitæ necessitatem, sicut ad finem; cibus & potus ad individui, concubitus ad speciei ruinas restaurandas. Et idè virtus, quæ circa voluptates illas moderandas versatur, necessitatem vitæ, velut regulam delectabilium istorum respicit. Nimirum ut quemadmodum nihil istorum propter se institutum est, ita nihil istorum per se, & propter se, homo sibi appetendum vel admittendum putet: sed dumtaxat quantum finis iste postulat.

Quod præclare paucis verbis, sed valdè generalibus, pro quocumque rerum temporalium usu moderato, August. aperuit, lib. de Morib. Eccl. c. 21. *Habet vir temperans in hujusmodi rebus mortalibus & fluentibus, vitæ regulam utroque Testamento firmatam, ut eorum nihil diligat, nihil per se appetendum putet: sed ad vitæ hujus atque officiorum necessitatem, quantum satis est, usurpet, utentis modestiâ, non amantis affectu.* Ecce modum, quem temperantia imponit passionibus, nempe talem, ut nec ipsa passio appetendi talia propter talia relaxari debeat, sed tantummodò propter vitæ & officiorum necessitatem, sicut recta ratio, vera moderandarum passionum norma, præscribit.

Itaque Matrimonium licitum est, ac proindè licitus concubitus, immò licita voluptas carnis, quæ ex illo concubitu naturaliter sequitur, & ad illum, ut supra dixi, ordinata est; ergo licitum est illam voluptatem appetere propter seipsam, licitum est Matrimonium & concubitus propter illam voluptatem, Neg. Conseq. Pervertitur enim hic ordo naturalis, externâ lege præscriptis, quæ jubet, ut neque Matrimonium, neque concubitus ad libidines carnis voluptate fatiandas, sed ad proles ordinatâ societate propagandas appetatur.

Infallibilis enim (inquit Iansen. supra) legis æternæ est sententia SS. Doctoris (Aug. lib. de Bono conjugali c. 9.) ore, de hac ipla cibi, potûs, & conjugii appetitione pronuntiat. *His bonis, quæ propter alia necessaria sunt, qui non ad hoc, propter quod instituta sunt, utitur, pec-*

cat aliâs venialiter, aliâs damnabiliter. Jam verò non solum concubitus propter prolem, sed & ipsa voluptas ejus propter concubitus, non concubitus propter voluptatem, sicut & sapor propter cibum institutus est; nimirum ne fortè sensus animantis, asperitate concubitus, aut cibi & potûs offensus, res, toti generi, & individuo fulciendo necessarias, abhorreret. Hunc ordinem naturæ turbat, qui voluptatibus carnis ex illarum rerum usu venandis inhiat, nec illis uti, sed abuti vel potius frui velle convincitur; & ita alium longè subliorem utendi & fruendi perturbat ordinem, quem lex æterna conservari jubet, perturbari vetat. Hæc ille.

Ego ad alia pergo, & quæro; an ut Matrimonium sit licitum, præter intentionem debiti finis, aliud quidpiam requiratur? Respon- sio erit

CONCLUSIO III.

Valet Matrimonium initum sine consensu Parentum; immò licet ex justa causâ.

DE prima parte nullus Catholicus potest dubitare post Conc. Trident. sess. 24. in Decreto de Refor. Matr. c. 1. quod sic incipit: *Tametsi dubitandum non est, clandestina Matrimonia libero contrahentium consensu facta, rata & vera esse Matrimonia, quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit, & proinde jure dammandi sint illi, ut eos sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata esse negant; quique falso affirmant, Matrimonia à filiis familias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse.*

133. Valent Matrimonia abique consensu parentum, ex Trid.

Deindè; certum est, multo etiam tempore ante Trident. ejusmodi Matrimonia valuisse; neque enim de re aliqua nova loquitur ibi Concil. sed quasi de re antiquissima, nam verbis mox allegatis continuò subjungit: *Nihilominus sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis: illa semper desolata est, atque prohibuit, quamquam alioquin rata, & vera essent Matrimonia.*

Profectò tempore Nicolai primi valuisse, satis manifestat ejus Responsum 3. ad Consulta Bulgarorum, sequentis tenoris: *Consuetudinem, quam Græcos in nuptialibus contuberniis habere dicitis, commemorare, prolixitatem styli vitantes, carptim morem, quem S. Rom. suscipit antiquitus & hæcenus in hujusmodi conjunctionibus tenet Ecclesia, vobis monstrare studebimus. Nosstrates siquidem, tam mares, quam feminae, non ligaturam auream vel argenteam, aut ex quolibet metallo compositam, quando nuptialia fœdera contrahunt in capitibus deserunt: sed post sponsalia, quæ futurarum sunt nuptiarum promissa fœdera, quæque con-*

114. Valebant tempore Nicol. 1. ex Resp. 3. ad Consulta Bulgarorum.

D. Dionys. In quo con-

111. Quem me-

112. Ang.